

ارزشیابی عملکرد گروه‌های آموزشی بر اساس شرح وظایف آنان در منطقه‌ی شاهین شهر

سال تحصیلی ۸۲-۸۱
هما شیخ دارانی، علی رضا شواخی

مقدمه

هم‌چنان که پیشینیان گفته‌اند، انسان موجودی اجتماعی است. او همیشه با دیگر هم‌نوعان در تمام موارد از امور اقتصادی، فنی و... گرفته تا امور اجتماعی و عاطفی و... در حال داد و ستد می‌باشد. هر چند این ویژگی گروه‌کوشش انسان‌ها امری فطری است، اما در بسیاری از موارد باید به پرورش و تربیت این خصلت همت گماشت (اخلاق ناصری، ۱۳۶۴ ص ۱۳۴).

در عالم خلقت هیچ موجودی به اندازه‌ی انسان نیازمند به یادگیری نیست. او حتی در رفع عادی‌ترین نیازهای خود به آموزش محتاج است و همان دم که پا در عالم خاکی می‌نهد، این یادگیری را شروع می‌کند، تمام قدرت حافظه خویش را به کار می‌گیرد تا کلمات و حرکات اطرافیان را بیاموزد (ساروخانی، باقر، ۱۳۷۰).

یکی از عناصر مهم یادگیری معلم است. او بهترین عاملی است که می‌تواند همراه با آموزش علوم، نحوه‌ی ارتباط برقرار کردن را به دانش‌آموزان خویش بیاموزد و آنان را افرادی اجتماعی و مشارکت‌جو بار آورد. رسالت معلم نمی‌تواند به حضور او در محیط مدرسه محدود باشد. او فردی محقق است که باید دائماً برگستره‌ی معلومات تخصصی، تربیتی و مهارت‌های حرفه‌ای خویش بیفزاید تا بتواند بار امانت تربیت نسل آینده را به سر منزل مقصود برساند. یکی از راه‌هایی که می‌تواند موجبات این امر را فراهم سازد، تشکیل گروه‌های آموزشی فعال در هر رشته و پایه تحصیلی در مناطق آموزشی است (مقدم، ۱۳۷۹).

گروه‌های آموزشی به‌عنوان هسته‌های مرکزی آموزش و پرورش با این اندیشه تشکیل یافته‌اند که در جهت تکامل هدف‌های آموزشی و تقویت و انجام زمینه‌های علمی، آموزشی معلمان و جستجوی روش‌های نو برای حل مسائل آموزشی، حرکت‌های سازنده و ثمربخشی داشته باشند. نظر به اهمیتی که گروه‌های آموزشی در بالا بردن کیفیت آموزش و پرورش می‌تواند داشته باشد، کار مطالعه و ارزشیابی از عملکرد آن به‌منظور

شناسایی نقاط قوت و ضعف و رفع مشکلات و نارسایی‌ها و بهبود شیوه‌ها، اهمیت ویژه‌ای خواهد داشت. قابل ذکر است که مسأله‌ی آموزش و راه‌های بهبود کیفیت آموزشی از دیرباز فکر مسؤولان را به‌خود معطوف داشته است. لذا با توجه به ضرورت مشارکت معلمان و مدیران مدارس در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، گروه‌های آموزشی تشکیل گردید و در سال ۱۳۵۹ طی بخشنامه‌ی به‌شماره ۱۲۱ ت مورخ ۵۹/۶/۲۰ دستورالعمل گروه‌های آموزشی ر اهنمایی تحصیلی به‌استان‌ها ابلاغ گردید با توجه به تأثیر چشمگیر آن در بهبود وضعیت آموزشی و پرورشی، دفتر آموزش عمومی وقت (ابتدایی، راهنمایی، متوسطه) طی بخشنامه‌ی شماره‌ی ۲-۴۶/۲ مورخ ۶۱/۹/۶ تشکیل گروه‌های آموزشی را به‌سه دوره‌ی تحصیلی تسری و به‌استان‌ها ابلاغ کرد. سپس در سال ۱۳۶۳ در آیین‌نامه اجرایی آموزش و پرورش همگانی (موضوع فصل ششم آیین‌نامه) مصوب ۳۱۹ جلسه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۶۲/۸/۴ تشکیل گروه‌های آموزشی مورد تأکید قرار گرفت (وزارت آموزش و پرورش ۱۳۷۹ شیوه‌نامه‌ی گروه‌های آموزشی، بخشنامه ۴۳۰/۴۰۹۰/۲۷-۱۳۷۹/۶/۲۰) نقش تعیین کننده‌ای که معلمان در فرآیند آموزشی دارند، باید زمینه‌ی تحقیق جهت مشارکت معلمان در رسیدن به اهداف نهایی تعلیم و تربیت فراهم شود. گروه‌های آموزشی به‌عنوان منبع علمی، آموزشی و پژوهشی مطرح و زمینه‌ساز استفاده از تجارب و اطلاعات علمی - آموزشی، گسترش اطلاعات تخصصی، تحلیل کتاب‌های درسی، نواندیشی و به‌کارگیری طراحی آموزشی به‌وجود آمد.

اهداف پژوهش:

- ۱- بررسی عملکرد گروه‌های آموزشی دوره‌ی متوسطه و راهنمایی و ابتدایی در تبادل تجربه‌های معلمان و دبیران
- ۲- ارزیابی عملکرد گروه‌های سه دوره‌ی تحصیلی در فراهم آوردن موجبات استفاده از وسایل آموزشی در فرآیند یاددهی

* این مقاله در قالب یک طرح پژوهشی با هزینه سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان به‌نگارش درآمده است.

- ۳ - ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی در افزایش مهارت معلمان در ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی فراگیران بر اساس تشکیل گروه‌ها
- ۴ - ارزیابی گروه‌های سه دوره‌ی تحصیلی در فراهم آوردن زمینه‌ی آشنایی جهت نقد و بررسی و تحلیل کتاب‌های درسی
- ۵ - ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی در نواندیشی و بدیعه‌پردازی در فرآیند یاددهی و یادگیری
- ۶ - ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی در آشنایی و به‌کارگیری طراحی آموزشی آموزگاران و دبیران
- ۷ - مقایسه عملکرد گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی با توجه به هر یک از اهداف

سؤال‌ها یا فرضیه‌های پژوهش

- ۱ - آیا عملکرد گروه‌های آموزشی منطقه منجر به فراهم آمدن زمینه‌ی تبادل تجربیات معلمان شده است؟
- ۲ - آیا عملکرد گروه‌های آموزشی منطقه در ترغیب معلمان جهت استفاده از وسایل کمک آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری با اهداف تشکیل گروه‌ها مؤثر است؟
- ۳ - آیا عملکرد گروه‌های آموزشی منطقه موجب افزایش مهارت معلمان در ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی فراگیران شده است؟
- ۴ - آیا عملکرد گروه‌های آموزشی منطقه موجب فراهم آمدن زمینه برای تحلیل کتاب‌های درس توسط معلمان شده است؟
- ۵ - آیا عملکرد گروه‌های آموزشی منطقه منجر به افزایش دانش و اطلاعات تخصصی معلمان شده است؟
- ۶ - آیا عملکرد گروه‌های آموزشی منطقه منجر به نواندیشی و به‌کارگیری طراحی آموزشی معلمان شده است؟
- ۷ - آیا بین عملکرد گروه‌های آموزشی سه دوره منطقه‌ی شاهین شهر تفاوت وجود دارد؟

روش

روش این تحقیق پیمایشی توصیفی و زمینه‌یابی می‌باشد و نوع مطالعات توصیفی است که به دنبال توصیف واقعی خصوصیات یک موضوع که همانا عملکرد گروه‌های آموزشی دوره‌های مختلف تحصیل است می‌باشد (نادری، عزت‌الله، ۱۳۷۳).

زمینه‌یابی یک فرآیند پژوهشی است که به منظور جمع‌آوری اطلاعات درباره‌ی موضوعی که گروهی از مردم چه کاری را انجام

می‌دهند و یا چه فکر می‌کنند و غیره، اجرا می‌شود. در این پژوهش محقق در مورد علت وجودی بحث نمی‌کند بلکه تنها به‌چگونگی آن در جامعه مورد پژوهش می‌پردازد و آن را توصیف می‌کند و در واقع روابط بین متغیرها بدون دستکاری مورد بررسی قرار می‌گیرد و نتایج عینی از موقعیت به دست می‌آید و با استفاده از تحلیل محتوا و مصاحبه عملکرد گروه‌ها و اهداف تشکیل گروه‌های آموزشی جمع‌آوری می‌شود و می‌توان به صورت استنباطی درباره‌ی جامعه‌ی مورد پژوهش داوری نمود. جامعه‌ی آماری: جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر از دو گروه زیر تشکیل شده است.

الف - کلیه معلمان مشغول به تدریس در سه دوره‌ی تحصیلی (ابتدایی، راهنمایی، متوسطه) منطقه‌ی شاهین شهر که در گروه‌های آموزشی مختلف شرکت داشته‌اند که تعداد آنان ۱۱۲۱ نفر می‌باشد.

ب - گروه دوم جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر شامل اسناد، مدارک و صورت جلسات گروه‌های آموزشی می‌باشد (در طول سال تحصیلی ۸۲-۸۱). با توجه به جامعه‌ی آماری توصیف شده، پژوهش حاضر دارای دو گروه نمونه بود

الف - معلمان مشغول به تدریس در سه دوره‌ی تحصیلی که مورد مصاحبه قرار گرفتند. با توجه به فراوانی و حجم آنها، بر حسب سه دوره‌ی تحصیلی، تعداد ۹۰ نفر از معلمان با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند.

نمونه ۹۰ نفری شامل ۳۵ نفر معلم از دوره‌ی ابتدایی، ۳۰ نفر از دوره‌ی راهنمایی و ۲۵ نفر از دوره‌ی متوسط بود.

ب - نمونه‌ی آماری دوم شامل ۱۵۰ صورت جلسه گروه‌های آموزشی است که از بین کلیه صورت جلسات آموزشی گروه‌ها به تفکیک دوره‌ی تحصیلی به صورت تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم صورت جلسات انتخاب شده‌اند.

از این مجموعه، ۲۵ صورت جلسه ماهانه دوره‌ی ابتدایی، ۵۳ صورت جلسه‌ی دوره‌ی راهنمایی و ۷۲ صورت جلسه‌ی مربوط به دوره‌ی متوسطه انتخاب شد.

یافته‌ها

۱ - عملکرد گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی بر اساس صورت جلسات و مصاحبه با معلمان در زمینه‌ی فراهم‌سازی زمینه برای تبادل تجارب در معلمان موفق نبوده‌اند و گروه‌های آموزشی

راه‌کارهای مبتنی بر یافته‌های تحقیق

خطر نشان می‌گردد ترتیب راه‌کارهای زیر، نشان دهنده ترتیب اولویت آنها نمی‌باشد.

۱ - آموزش و پرورش منطقه‌ی شاهین شهر، بودجه‌ای خاص و مستقل را جهت فعالیت‌های گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی، (از جمله تأمین وسایل کمک آموزشی، امکانات و وسایل بازدید علمی، تهیه‌ی نرم افزارهای مختلف آموزشی و پژوهشی و...) در نظر بگیرد.

۲ - مدیریت آموزش و پرورش منطقه‌ی شاهین شهر جایگاه گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی را مشخص و به‌آگاهی تمامی مدارس و معلمان برساند.

۳ - مدیریت آموزش و پرورش منطقه‌ی شاهین شهر می‌تواند با دعوت از اساتید مجرب و متخصص در حیطه‌ی تکنولوژی آموزشی جهت تبادل نظر و استفاده از افکار و آرای نوین و بدیع و ارائه‌ی یافته‌های جدید علمی و تخصصی و انتقال آن به گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی شاهین شهر نیازهای آموزشی و مهارتی آنان را برطرف سازد.

۴ - افزایش ارتباط تنگاتنگ و تعاملات بین گروهی، گروه‌های آموزشی با مراکز علمی و پژوهشی منطقه و استان و تعامل فکری و عملی با آنان سبب افزایش دانش عمومی و تخصصی و... شوند.

۵ - آموزش و پرورش شاهین شهر می‌تواند با برگزاری دوره‌های کار آموزی با حضور متخصصان جهت آموزش چگونگی تحلیل کتاب‌های درسی برای معلمان و گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی شاهین شهر و انتقال نتایج به مراجع ذی‌ربط فعالیت کند سبب توانمندی و... گردد.

۶ - با توجه به نتایج پژوهش حاضر، گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی در زمینه‌ی ترغیب معلمان به استفاده از وسایل کمک آموزشی موفق نبوده‌اند و این مسأله می‌تواند ناشی از عدم اطلاع و یا عدم آشنایی آنان با وسایل کمک آموزشی باشد، برگزاری دوره‌های آموزشی به منظور آشنایی با وسایل کمک آموزشی می‌تواند آنان را در این زمینه توانمند سازند.

۷ - مدیریت آموزش و پرورش منطقه‌ی شاهین شهر می‌تواند با توجه و اهتمام بیشتر به گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی منطقه‌ی شاهین شهر (با توجه به نتایج عملکرد آنان در پژوهش حاضر) سعی در فعال‌سازی و ارتقای علمی اعضای این گروه‌ها نماید.

۸ - جهت ترغیب معلمان سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی

دوره‌ی راهنمایی بر اساس نتایج صورت جلسات به هدف مذکور نرسیده و بر اساس فرم مصاحبه به این هدف رسیده‌اند و دوره‌ی متوسطه بر اساس نتایج هر دو ابزار در رسیدن به فرآیند سازی زمینه برای تبادل تجارب موفق بوده‌اند.

۲ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی در زمینه‌ی ترغیب معلمان به استفاده از وسایل کمک آموزشی بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و مصاحبه معلمان موفق نبوده‌اند.

۳ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی راهنمایی بر اساس نتایج فرم مصاحبه معلمان در زمینه‌ی ترغیب معلمان به استفاده از وسایل کمک آموزشی موفق بوده‌اند.

۴ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی متوسطه بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و مصاحبه‌ی معلمان در زمینه‌ی ترغیب معلمان به استفاده از وسایل کمک آموزشی موفق بوده‌اند.

۵ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی در بهبود مهارت ارزشیابی و پیشرفت تحصیلی بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه موفق نبوده‌اند.

۶ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی راهنمایی و دوره‌ی متوسطه در بهبود مهارت ارزشیابی و پیشرفت تحصیلی بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه موفق بوده‌اند.

۷ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی در تحلیل کتاب‌های درسی بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه‌ی معلمان توفیقی نداشته‌اند.

۸ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی راهنمایی و دوره‌ی متوسطه در تحلیل کتاب‌های درسی بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه معلمان موفق بوده‌اند.

۹ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی در افزایش دانش و اطلاعات معلمان بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه توفیقی نداشته‌اند.

۱۰ - گروه‌های آموزشی دوره‌های راهنمایی و متوسطه در افزایش دانش و اطلاعات معلمان بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه معلمان موفق بوده‌اند.

۱۱ - گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی در نواندیشی و خلاقیت بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه معلمان توفیقی نداشته‌اند.

۱۲ - گروه‌های آموزشی دوره‌های راهنمایی و متوسطه در نواندیشی و خلاقیت بر اساس نتایج چک لیست صورت جلسات و فرم مصاحبه معلمان موفق بوده‌اند.

شاهین شهر به‌نواندیشی و خلاقیت، به‌ویژه دوره‌ی ابتدایی (با توجه به نتایج پژوهش حاضر) معلمان خلاق و نوآور توسط مسؤولان آموزش و پرورش منطقه مورد تشویق شفاهی و کتبی قرار گرفته و معرفی شوند.

۹ - استفاده از تجارب اعضای گروه‌های آموزشی دوره‌ی متوسطه‌ی منطقه‌ی شاهین‌شهر در جلسات گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی و راهنمایی منطقه، با توجه به این‌که دوره‌ی متوسطه نسبت به دو دوره‌ی تحصیلی دیگر در رسیدن به اهداف گروه‌های آموزشی موفق‌تر عمل کرده‌اند.

پیش‌نهادهای

قابل ذکر است ردیف پیش‌نهادهای زیر، نشان دهنده‌ی اولویت آنها نمی‌باشد.

۱ - گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی شاهین‌شهر در طول سال تحصیلی از اساتید و متخصصان و صاحب‌نظران مجرب حوزه‌های علمی مختلف، جهت ارائه یافته‌های علمی جدید و تخصصی و افزایش غنای علمی معلمان دعوت کنند.

۲ - لازم است در اوایل هر سال تحصیلی شرح وظایف، اهداف و انتظارات از گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی منطقه‌ی شاهین‌شهر توسط آموزش و پرورش منطقه‌ی شاهین‌شهر به‌طور دقیق و شفاف برای اعضا و سرگروه‌های آموزشی منطقه تبیین گردد.

۳ - پیش‌نهاد می‌گردد در طول سال تحصیلی، جهت ارائه یافته‌های جدید علمی و شیوه‌های جدید تدریس معلمان، برای اعضای گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی منطقه‌ی شاهین‌شهر گردهمایی‌های تخصصی و متنوع برگزار گردد.

۴ - در مدارس سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی شاهین‌شهر در جهت ارائه گزارشی فعالیت‌های گروه‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی برای بخشنامه‌های مختلف اداری در خصوص وظایف، فعالیت‌ها و اهداف آنها، تابلوی خاص اختصاص داده شود.

۵ - پیش‌نهاد می‌شود جهت شرکت مستمر معلمان در جلسات گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی شاهین‌شهر و استفاده از راهکارهای پیش‌نهادی آنان جهت رفع مشکلات مختلف آموزشی، به‌میزان ساعات حضور یافته‌ی آنان گواهی ضمن خدمت ارائه شود.

۶ - با توجه به این‌که عملکرد گروه‌های آموزشی دوره‌ی ابتدایی منطقه‌ی شاهین‌شهر در اهداف مورد نظر پژوهش حاضر

ضعیف بوده است، کارگاه آموزشی در زمینه‌ی اهداف مختلف گروه‌های آموزشی این دوره برگزار و اجرا گردد.

۷ - جهت ارتباط مستمر گروه‌های آموزشی و سایر معلمان سه دوره‌ی منطقه‌ی شاهین‌شهر با گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی استان و به‌منظور استفاده از مجامع، سخنرانی‌ها، رفع ابهامات آموزشی، وسایل کمک آموزشی و...، وسیله‌ی ایاب و ذهاب در نظر گرفته شود.

۸ - به‌منظور فعال‌تر شدن گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی منطقه‌ی شاهین‌شهر و برنامه‌ریزی و اجرای بهتر فعالیت‌های گروه‌ها، عملکرد آنان باز خورد داده شود.

۹ - ارزیابی‌هایی در اواسط و اواخر سال تحصیلی توسط مسؤولان اجرایی منطقه‌ی شاهین‌شهر از عملکرد گروه‌های آموزشی سه دوره‌ی تحصیلی منطقه به‌منظور پی بردن به نقاط ضعف و قوت آنان انجام گیرد.

پیش‌نهادهایی برای تحقیقات آینده

۱ - پژوهش در زمینه‌ی عملکرد گروه‌ها به‌تفکیک هر دوره، هر پایه و رشته انجام گیرد.

۲ - ابزار استاندارد شده جهت ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی تهیه و تدوین گردد.

منابع

- آموزش و پرورش استان اصفهان. (۱۳۸۱-۱۳۸۰) بررسی عملکرد گروه‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی ابتدای
- آموزش و پرورش استان اصفهان. (۱۳۷۸-۷۹) بررسی عملکرد گروه‌های آموزشی و پرورش دوره‌ی عمومی استان اصفهان جلوه ۱۷.
- دلاور، علی. (۱۳۷۹). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. نشر و ویرایش، تهران
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۱) روشهای اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، نشر دوران.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۰) در آمدی بر دائرةالمعارف علوم اجتماعی، مؤسسه کیهان.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۸۰) روشهای تحقیق در علوم اجتماعی ج ۱ و ۲، پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران.
- شعاری‌نژاد، اکبر. (۱۳۷۰) فلسفه آموزش و پرورش، تهران، امیرکبیر.
- محمدی، مسعود. (۱۳۷۸) بررسی عملکرد گروه‌های آموزشی دوره‌های مختلف تحصیلی از دیدگاه معلمان و کارشناسان و مدیران اجرایی، ایلام.
- هومن، حیدرعلی، (۱۳۷۸) راهنمایی تدوین نگارش پژوهشی، رساله و پایان نامه تحصیلی، تهران، نشر پارسا، ۱۳۷۸.